

פרשת חוליו ופטירתו של הרה"ג יוסף קאפח ואיגרת אחרונה לציבור לקראת ראש השנה תש"ס

טוב צדוק

כאיגרת הקודמת שפורסמה ב"מסורה ליוסף", כרך ה, כן איגרת זו. פניתי למארי יוסף קאפח זצ"ל וביקשתי לכתוב איגרת לציבור, "דברי כיבושין" שייקראו לפני ציבור מתפללי בית הכנסת "יד הרמב"ם" בקריית-אוננו בראש השנה, לפני התקיעות מיושב ולפני "עת שערי רחמים". גם הפעם נענה מארי לבקשתי ושלח לי איגרת זו, והיא האיגרת האחרונה לפני פטירתו. לצערנו הרב, משתקף מצב בריאותו בצורת כתיבת ידו.

הנה מקום אתי להעלות על הכתב את הידוע לי על מצב בריאותו של מארי כהשלמה למה שנכתב על ידי נכדתו אביבית לוי, בספר "הולך תמים", בפרק "פרשת חוליו ופטירתו".

כפי שנכתב שם, רק בתו היחידה והאהובה, מרת נעמי, רעייתו של ר' דוד צייחי, אחות במקצועה, ידעה מה מצב בריאותו. היא שיתפה בעניין זה את עוזרו הנאמן, ר' חיים ב"ר יוסף צדוק הי"ו, ושניהם החליטו לשתף גם אותי במצבו.

כשידעתי את הדברים לאשורם, שאלתי את נעמי אם יש בידה מסמכים רפואיים כתובים, משום שאני מבקש ללכת להתייעץ עם הרב פירר בבני-ברק. החומר הרפואי נשלח אליי מיד, ולמחרת השכמתי לקום כדי לפגוש את הרב פירר בבית הכנסת שהוא מתפלל בו שחרית. הרב עיין בחומר הרפואי, ידע במי מדובר ורשם לי בכתב ידו שמות של שלושה פרופסורים ואמר: מי שפנוי מהם, אתו תתייעץ.

התקשרתי לפרופסור רפי ולדמן מתל-השומר, ונקבעה לנו פגישה בביתו ליום ט"ו בטבת תשנ"ז (25.12.96). ביקשתי מנעמי לעדכן את אחיה דוד במצב הרב ולבוא אתו לפגישה. ביום המיועד, נפגשנו שלושתנו עם פרופסור ולדמן. הוא עיין בחומר הרפואי, פנה לארון הספרים והוציא משם את הספר "מורה נבוכים" שתרגם מארי ואמר: יש לי הרבה כבוד לכבוד הרב קאפח ולפועלו. שלחתי שני אנשים במצבו לניתוח בחוץ לארץ, והם לא חזרו משם. מפאת גילו של הרב, איני ממליץ לנתחו. שמרו עליו כמה שאפשר כדי שימשיך לזכות את עם ישראל בפועלו המבורך. יצאנו מן ההתייעצות עמו עצובים אבל גם מעודדים מן הדברים ששמענו.

וכיוון שהבנתי שמצבו של מארי יכול להשתנות לרעה פתאום, החלטתי לשתף במצב את כבוד הרב רצון ערוסי שליט"א ואת גיסי, יו"ר המועצה הדתית, ר' אברהם בדיחי הי"ו. הם נדהמו לשמוע מה שסיפרתי להם, והחלטנו יחד להתכונן לעת צרה.

אגרנו כתובות וטלפונים של רבנים בארץ, גבאי בתי כנסת, אנשי תקשורת וחומר רקע לבאות. מאז הייתי בקשר מתמיד עם בתו נעמי ושמעתי ממנה על מצב בריאותו. המשכתי כדרכי לבקר את מארי ולשוחח אתו על נושאים שונים. באחד מביקורי אצלו, הצטיידתי במכשיר הקלטה וביקשתי את רשותו להקליט את השיחה עמו. הרב לא התנגד, כיוון שאמרתי שאני מבקש לשאול אותו שאלות אחדות. שוחחתי עמו ארוכות במגמה לדעת אם הוא יודע מה מצב בריאותו. לדעתי, הוא ידע מה מצבו אבל לא גילה לנו זאת.

העזתי ושאלתי מה היה רוצה שנעשה ביום פקודה. הוא אמר שאינו רוצה שיספידו אותו. וזה לשונו: "מה שעושים לאשה בתימן יעשו לי", וידוע שבתמן לא היו מספידים אישה ברחוב העיר. השיחות המוקלטות עמו התקיימו בשני מועדים.

ב"ה, זכינו שאחרי ההתייעצות הרפואית נשאר מארי בחיים עוד שלוש שנים ושבעה חודשים. והנה את אשר יגורנו בא לנו. בליל שישי, ח"י תמוז תש"ס, צלצל הטלפון בביתי, ור' חיים צדוק בוכה ואומר: "מארי איננו". התלבשתי מהר ויצאתי להעיר את גיסי, ר' אברהם בדיחי, והלכנו להעיר את כבוד הרב רצון ערוסי. כששמע את הבשורה המרה, פרץ בבכי כמונו, ובבכי ודמעות החילונו לתכנן את לווייתו של מארי.

התקשרנו למשפחתו בירושלים. ביקשתי שיחפשו את צוואת מארי כדי שנדע מה לעשות. אמרתי להם שידוע לי שמארי אינו רוצה שיספידו אותו. חיפשו בכל מיני מקומות בחדר עבודתו ולא מצאו את הצוואה. אמרו לנו שיש עוד ארגז נעול אך אינם מוצאים את המפתח. ביקשנו שישברו את המנעול. עשו כן, אך לא מצאו את הצוואה.

ניסחנו בקריית-אונו את מודעות האבל. התקשרנו לאנשי תקשורת ולרבנים ולגבאים בכל חלקי הארץ, כדי להודיע לציבור שמארי הלך לעולמו. זירזנו אותם מפני שהיה זה ערב שבת והיינו צריכים לעשות הכול כדי שתהיה הלווייתו של מארי בירושלים לפי כבודו.

המונים מכל חלקי הארץ עלו לירושלים ללוויה. רבנים ראשיים, ראשי ישיבות, דיינים וגדולי תורה נשאו הספדים. רבים חלצו כתף, רבים בכו והמון אדם הלך אחר מיטתו.

מארי נטמן בערב שבת בירושלים בקברו שהכין לו מבעוד מועד.

אחר כך נמצאה בשולחן עבודתו הצוואה שביקש בה שלא יספידוהו. מי יתן לנו תמורתו. מי יתן לנו חליפתו. תהא מנוחתו כבוד.

להלן איגרתו האחרונה של מארי לציבור. ואף שעברו מאז הרבה שנים, תוכנה ראוי על לוח לבנו תמיד. וזה לשונו:

כבוד מורי ורבותי ה' עליהם יחיו. עומדים אנו בפתחה של שנה חדשה היא שנת תש"ס. לכאורה אין הבדל בין יום ליום, כאתמול כן היום, כהיום כן מחר. ברם טובה עצומה עשה עמנו הקב"ה בקבעו לנו יום מסויים מימות השנה לאחר תקופת מרוצה בחיי יום יום, שניעצר, נעמוד ונתהה על מעשינו במשך השנה, הוא יום ראש השנה, שנאמר כי חוק לישראל הוא משפט לאלדי יעקב. טובה גדולה עשה עמנו הקב"ה בְּיַצְרוֹ לָנוּ את מושג התשובה וגדריה, וכפי שנתפרשו על ידי חז"ל, אחרת היה אדם עלול להתגלגל במרוצת חייו ללא מעצורים. וכידוע יש נטיות ודחפים לאדם, נטיות ודחפים, מהם גופניים חומריים, ומהם דמיוניים. יש שאיפות ודחפים, מהם לכאורה הכרחיים כי הם צרכי הגוף ודרישותיו, ומהם נטיות דמיוניות אנוכיות. הנטיות הגופניות, לכאורה, חומרו של אדם מכתוב אותם ללא ידיעת האדם, ואלה אדם עשוי להתדרדר בהם עד אין סוף, וחיוב לרסן ולקחת מהם בידעין רק ההכרחי למילוי דרישותיו הגופניים של האדם. ולא כל דרישותיו, אלא רק צרכיו, ומהם דמיוניים שהאנוכיות של האדם מכתובה אותם לו. ובנוהג שבעולם, וכפי שממשילים חכמים, כמו כדור שלג המתגלגל וגורף עמו בדרכו כדורוני שלג זעירים המצטרפים לגופו ומנפחים אותו ומגדילים את גופו, כך האדם, הדחפים הגופניים החומריים, והדחפים הדמיוניים, מצטרפים לשאיפותיו הגופניים היסודיים, ונהפכים לכאורה לטבע חיובי בשבילו. ואם לא יעצור, יתבונן לרגע קט, ויִפְנֶה לְבוֹ להתנהגותו עלול להתדרדר לשפל המדרגות מבלי להרגיש. ואת זאת כתב הרמב"ם בספרו המחשבתי מורה הנבוכים, וזו לשונו: מכלל מטרות התורה השלמה עזיבת התאוות והזולזול בהן וצמצומן עד כמה שאפשר, ושלא ידרוש מהן אלא ההכרחי, וכבר ידעת כי רוב להיטות ההמון והתפקרותם אינם אלא בזלילה במאכל ובמשתה ובתשמיש, וזה המבטל את שלמות האדם הסופית, והמוזיק לו גם בשלמות הראשונית וכו' ע"ש.

לכן בואו נא רבותי, נעצור כולנו יחד בעשרת ימי תשובה הללו, כולנו יחד וכל אחד לחוד, נבדוק, נבקר את הליכי חיינו, את מדותינו, את דעותינו, שמא הסתאבו במדת מה, שמא דבק בהם מאותם פתיתי השלג הנקרים בכדור השלג הגדול, בואו נטהר את מדותינו, בואו נזכך את מחשבותינו בשני המישורים:

במישור שבין אדם לחבירו בראשונה, ובמישור שבין אדם למקום, אשר שני המישורים הללו צמודים ודבוקים אחד בשני, אחד באחד יגשו ורוח לא יבוא ביניהם, בואו ננצל את הטובה הגדולה, את המתנה הזו שהעניק לנו בורא עולם ברחמי הרבים עלינו היא התשובה, נעשה מצידנו ככל יכולתנו. ומן השמים יסייעונו כמאמר חז"ל בא לטהר מסייעין אותו, והמב"ה יפרוש עלינו סוכת שלומו במישור החומרי ובמישור הרוחני.

כ"ד יוסף קאפח

ר' טוב נ"י

הכתב שלי כבר לא ברור, אני מקווה שתבין אותו.

יוסף.

①

לך

כבוד וידי צדוקה ה' עליהם חייו עומדים אמת בפנתה של שנה תדבר
 היא שנתה שם. לכאורה אין הבדל בין יום ליום, כאלמול כך היו, כפי
 כן מהר. ברם טובה עזומה עכש שנתה הקבלה בקבעו לנד יום ומסוים
 מימות כשנה לאחר תקופת מנדודת בחיי יוסף, שעצור עומד
 ונתה על מעשינו במשך השנה, הוא יום שלג האנה, שנתה
 כי חוק ליהאיל הוא משגשג, אלף יעקב. טובה גדולה עשה שנתה הקבלה
 ביקרו לך את מונג המטובת וגדולה, וכפי שנתה שנתה על ידי חזק,
 אחת היה אדם עלול להתגלגל במנדודת חייו ללא מעצודים, זכיוע
 יש ליוע נדחפים לאדם, טיית נדחפים מהם גופנים חומריים, נגד
 דמיונים. יום שאיננו נדחפים מהם לכאורה כדברים כי הם ערכו
 הגוף נדחפים ומהם טיית דחיוטות אנויות, הנטיות הגופניות
 לכאורה מה חמתו של אדם מכתוב אותם ללא ידיעת האדם,
 ואלה אדם שאנו להתדורר בדם עד אין סוף, וחיים לראו ולקחת
 מהם בילעין כך הקבתי למילוי דני שנתה הגופנים של האדם, ואל
 כל דני שנתה ללא כך ערכו, ומהם דחיוטות שנתה שנתה של האדם
 מכתוב אותם לך, ובנהיג שבעולם, וכפי שנתה טיית חכמים כמד
 כדור שלג המתגלגל ואורף עמו בדיבור כדודן שלג נשויים
 המצטרפים לגופו ומשפחים אותו למגדולים את גופו. כך האדם,
 הדחפים הגופנים האחרים והדחפים הדחיוטות משטרפים לכאורה
 הגופנים היסודיים ונהפכים לכאורה לטבע חיובי באבולו, ואם לא
 ישנן יתבונן לדג קט ונפץ לבן להתגלגלותו עלול להתדורר
 למפל המדרגות מבלי להרגיש, ואת זאת כתב הכתוב בפירו
 המתאבט מורה הטובים, ונה לטוט; מבלי שטות כמורה השלמה
 עדיגה האחות והלעל בהך ועומדן עד כמה באפשר, ושלל ודורו

(2)

מהבן אלה להכתי, וכבוד ודעה כי יודב ליה יאור הנחן זה המפקדות אדם
 אלא בזלתיך במאכלך במעשהך ובמחשבתך. נהיה המבטל אדם בלמוך
 האדם הקופה, והמוזיק לך גם בכלמות הוללות וכל עש
 לבן-בואן על רבותי שצור סולנד וחר בעשרת ימי השנה הללו
 כולנו יחד וכל אחד לחוד, נבדוק, נבקר את הליכי חיינו, אלה
 מדומינו, אלה צעדינו, אלה הקהלתנו בחדה מכי נעשה צדק בהם
 האותם פגמתי בשלג הנקיים בגיורי הפלג הגדול, בנולד עשיר
 את מלומנו, בלאו נזכר את המענוט בעש המישורים במיסור
 שבין אדם למברר בראשונה, ובמי שגור שבין אדם למקור, אער
 עש המישורים הללו צמחים ולבוים אלה בשל, אתר בלחר
 יגור ונלם לריבול בוטס, בלאו נעל את הטובה הגדולה את
 האומה כן עשק לנו בנכח עולם בדתנו הדכים
 עלינו היא המעובה, נעשה מעדנו בכל וכלמינו, ומן השמים
 ישימונו, כמאמר תול בא לטיהר משיועין אוננו, והמבדל יפחם
 עלינו מוכר בעומד בחיבור החמרי והמייצור הרוחני

כל יוסף קאפח

5 טוב ט

הכתב שלי כבר לא בונה, אע מקור השבין אוננו
יבט